

46m.
169

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ "УКРАЇНА"**

ЛОГА ВАЛЕНТИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 343.985.7: 343.71

**РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ
ПРО ЗАГРОЗУ БЕЗПЕЦІ ГРОМАДЯН, ЗНИЩЕННЯ ЧИ ПОШКОДЖЕННЯ
ОБ'ЄКТІВ ВЛАСНОСТІ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2012

код екземпляра

683217



Дисертацією є рукопис

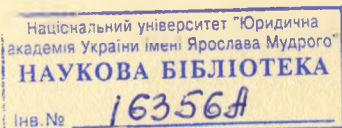
Робота виконана у Національній академії внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент
Удовенко Жанна Володимирівна,
Національна академія внутрішніх справ,
професор кафедри досудового розслідування навчально-наукового інституту
підготовки слідчих і криміналістів

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Назаров Володимир Васильович,
Національний авіаційний університет



за [unclear] чного права;

ка
Ка
Лу
доп
16356A - ОРК
А/реф. X829.3
Л 69
Лоза, В. М.

мені Е.О. Дідоренка,

Захи
розслідування завідомо
неправдивого повідомлення про
загрозу безпеці громадян,
знищення чи пошкодження об'єктів
власності [Текст] : автореферат
на засіданні спеціалізованої
ніверситеті розвитку людини

канд. юрид. наук : 12.00.09 -
альний процес та
тика; судова експертиза;
шукова діяльність. -
00

Відкритого міжнародного
ул. Львівська, 23)

16356A

С.О. Короєд

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Кількість злочинів, пов'язаних із завідомо неправдивими повідомленнями про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, продовжує непокоїти суспільство в Україні та викликає великий міжнародний резонанс. Суспільна небезпека вказаного злочину полягає у тому, що розповсюдження завідомо неправдивих повідомлень спричиняє неминучу матеріальну та моральну шкоду. Це може виявлятися у виникненні занепокоєння та паніки серед населення, що, в свою чергу, спричиняє розлад здоров'я окремих громадян, зрив нормального функціонування підприємств, установ, організацій, руху транспорту тощо. До перевірки таких повідомлень залучаються значні сили органів внутрішніх справ України, інших правоохоронних органів та спеціальних служб, що відволікаються від виконання покладених на них завдань і вимушені проводити організаційно-технічні заходи з метою попередження вчинення цих злочинів.

За даними Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України, наприклад, у 2010 році до органів внутрішніх справ надійшло 88 анонімних повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, з яких розкрито 56. За 2011 рік вже було зареєстровано 137 вказаних злочинів, а слідчими направлено до суду з обвинувальним висновком 75 кримінальних справ зазначеної категорії, 2 справи закрито провадженням на підставі пунктів 1 чи 2 статті 6 Кримінально-процесуального кодексу України (далі - КПК). Об'єктами повідомлень у більш ніж 50 % випадків були навчальні, майже 15 % - розважальні заклади, більше 10 % - вокзали та інші об'єкти транспорту.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян може бути вчинене будь-яким способом, але здебільшого це повідомлення передається по телефону. У зв'язку з цим в Україні набув поширення так званий «телефонний тероризм». Через недосконалість оперативно-технічних засобів, швидкоплинність цих повідомлень, приховання способу вчинення цього злочину, обмеженість можливостей слідчих дій – все ще не в усіх випадках вдається встановити особу правопорушника і притягнути її до кримінальної відповідальності. Крім того, наразі відсутня окрема криміналістична методика розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Тому нагальною потребою сьогодення є активізація роботи зі своєчасного розкриття таких злочинів, встановлення осіб, які їх вчинили, розробка та направлення для практичного використання в роботі слідчих МВС України методичних рекомендацій щодо розслідування зазначеної категорії злочинів.

Окрім правові питання щодо методики розслідування злочинів досліджувалися у роботах вчених-юристів з кримінального та адміністративного права, кримінології, кримінального процесу, судової психології та криміналістики: Ю.П. Алєніна, В.П. Бахіна, Р.С. Белкіна, А.Ф. Волобуєва, В.І. Галагана, В.Я. Горбачевського, Ю.М. Грошевого, В.А. Журавля, А.В. Іщенко, О.Н. Колєсніченка, В.П. Колмакова, М.В. Костицького, Н.І. Клименко, В.О. Коновалової, В.С. Кузьмічова, О.М. Калачової, В.К. Лисиченка, Є.Д. Лук'яничова, Г.А. Матусовського, В.С. Медведєва, П.П. Михайленка, В.Т. Нора, В.В. Назарова, Д.Й. Никифорчука, М.В. Салтєвського, С.В. Слїнька,

В.В. Тіщенко, Л.Д. Удалової, С.С. Чернявського, В.Ю. Шепітька, М.Є. Шумили та інших фахівців.

Проте, зазначені фахівці розглядали загальні питання методики розслідування окремих видів злочинів. З проблем розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності комплексних дисертаційних досліджень в Україні не виконувалося. Необхідність розробки такої методики, визначення особливостей порушення кримінальної справи, висунення версій та планування розслідування, проведення окремих слідчих дій такого злочину зумовили актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до основних положень Указу Президента України № 143 від 18 лютого 2002 року «Про заходи щодо подальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян» та Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України № 311 від 8 квітня 2008 року, Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010-2014 років, затвердженого наказом МВС України № 347 від 29.07.2010 (додаток 6, підрозділ 6.3, пункт 24). Тема дисертації включена до плану науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт Київського національного університету внутрішніх справ на 2010 р. (п. 391), затверджена Вченою радою цього навчального закладу 29 грудня 2009 року (протокол № 21).

Мета і задачі дослідження. *Мета* дослідження полягає у визначенні теоретичних основ і розробці практичних рекомендацій, спрямованих на подальше удосконалення практики розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Досягнення мети дисертації можливе лише за умов комплексного системного підходу до вирішення наступних *задач*:

- розкрити сутність завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;
- розробити криміналістичну характеристику завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, визначити зміст її основних елементів та кореляційні зв'язки між ними;
- визначити перелік та зміст обставин, що підлягають встановленню та доказуванню при розслідуванні даної категорії справ;
- виявити особливості дослідчої перевірки та порушення кримінальної справи щодо завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;
- сформулювати типові слідчі ситуації та встановити їх вплив на планування та висунення версій при розслідуванні злочинів вказаної категорії;
- підготувати рекомендації щодо тактики проведення окремих слідчих дій при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;
- запропонувати напрями профілактичної діяльності слідчого при розслідуванні зазначеного злочину.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають між органами досудового слідства та іншими підрозділами МВС України, посадовими особами і громадянами при розкритті, розслідуванні та попередженні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Предметом дослідження є розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складає система загальнонаукових і спеціальних методів, призначених для отримання об'єктивних і достовірних результатів. Специфічність мети та завдань дослідження зумовили необхідність використання наступних методів: діалектичного, порівняльно-правового, історично-правового, формально-логічного, системно-структурного, соціологічних, статистичних та інших.

Діалектичний метод використовувався при дослідженні основних елементів криміналістичної характеристики завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, тактичних засад його розслідування, визначенні сутності та особливостей проведення слідчих дій, формулюванні пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення методики розслідування даної категорії кримінальних справ (підрозділи 1.2, 2.2, 3.1, 3.2).

Використання *порівняльно-правового методу* дозволило визначити сутність і співвідношення норм кримінального законодавства України та ряду зарубіжних держав щодо відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян (підрозділ 1.1).

Історично-правовий метод використовувався при аналізі еволюції окремих проблем щодо предмета дослідження (підрозділи 1.1, 2.1, 3.2, 3.3).

За допомогою *формально-логічного методу* були визначені слідчі ситуації та відповідно розроблені слідчі версії у справах про завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (підрозділ 3.1).

Системно-структурний метод надав можливість проаналізувати організаційні й тактико-психологічні засади провадження окремих слідчих дій при розслідуванні зазначеної категорії злочинів (підрозділ 3.2).

Соціологічні методи використовувалися при проведенні анкетування слідчих МВС України, а *статистичні* – при узагальненні результатів проведеного анкетування, а також при аналізі матеріалів кримінальних справ та ілюстрації теоретичних висновків даними вивчення державної статистичної звітності (підрозділи 1.2, 2.2, 3.1, 3.2).

Емпіричну базу дослідження становлять дані офіційної статистики МВС України, результати анкетування 318 слідчих органів внутрішніх справ України, дані узагальнення 150 кримінальних справ, порушених у зв'язку з завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

При підготовці дисертації та визначенні ключових аспектів обраної теми автором використаний власний дванадцятирічний досвід роботи у слідчих підрозділах МВС України.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлюється тим, що підготовлене дослідження з проблем розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності є одним із перших в Україні, у якому сформульовано ряд наукових положень, висновків і рекомендацій щодо окремої криміналістичної методики розслідування даного злочину. До найбільш суттєвих результатів, що визначають концептуально нові наукові положення та висновки, мають важливе теоретичне і практичне значення та визначають наукову новизну дослідження, відносяться наступні положення:

вперше:

- розроблено криміналістичну характеристику завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, визначено зміст її елементів – способу та обстановки вчинення злочину, слідової картини і особи злочинця, досліджено їх особливості та кореляційні зв'язки між ними;

- визначено підстави щодо висування слідчих версій при розслідуванні даної категорії кримінальних справ залежно від типовості слідчої ситуації, розглянуто зміст кожної з них, особливості відображення у плані розслідування з метою їх перевірки;

- запропоновано комплексний підхід щодо послідовності та особливостей тактики проведення окремих слідчих дій, розроблено криміналістичні рекомендації з оптимальної організації розслідування злочинів, пов'язаних з завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

удосконалено:

- теоретичні положення щодо засобів перевірки завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності на стадії порушення кримінальної справи;

- співвідношення обставин, що підлягають встановленню і доказуванню та предмету доказування при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, додатково обґрунтовано їх різницю за змістом, юридичною природою та призначенням;

- сутність типових слідчих ситуацій розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та удосконалено алгоритми їх вирішення;

дістало подальший розвиток:

- пропозиції щодо доцільного складу слідчо-оперативної групи, створеної для розкриття й розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, визначено сутність вказаної організаційної форми взаємодії;

- особливості встановлення абонента і оперативне визначення його місця перебування при надходженні завідомо неправдивого повідомлення через засоби телефонного зв'язку;

- питання профілактичної діяльності у справах про злочини, пов'язані з завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та визначено напрями такої діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони використовуються та можуть використовуватися:

- у науковій діяльності – положення, висновки, наведені у дисертації, можуть стати підґрунтям для подальших наукових досліджень процесуальних та криміналістичних проблем розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності;

- у навчальному процесі – основні положення і висновки дисертації використовуються у Донецькому юридичному інституті Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка (акт впровадження від 15 листопада 2011 р.), Прикарпатському юридичному інституті Львівського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження від 19 травня 2011 р.), Національному університеті «Києво-Могилянська академія» (акт впровадження від 25 січня 2012 р.); Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ (акт впровадження від 27 лютого 2012 р.).

- у практичній діяльності з розслідування злочинів – розроблені автором науково обґрунтовані пропозиції використовуються в діяльності Головного слідчого управління МВС України (лист за вих. № 13/7-12918 від 18 травня 2011 р.), слідчим управлінням ГУ МВС України в м. Києві (акт впровадження від 23 грудня 2011 р.). Результати дослідження знайшли відображення у підготовлених автором методичних рекомендаціях «Організаційно-тактичні основи розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності».

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертації оприлюднені на Міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми права и государства в XXI веке» (28-29 квітня 2010 р., м. Уфа), «Актуальні проблеми юридичної науки 2010» (26 листопада 2010 р., м. Київ), «Актуальні проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності та професійної підготовки працівників правоохоронних органів» (15-16 квітня 2011 р., м. Івано-Франківськ), науково-практичній конференції «Експертне забезпечення розслідування окремих видів злочинів» (м. Київ), круглих столах «Особливості взаємодії експертної служби МВС України», (30 квітня 2010 р., м. Київ), «Правове і криміналістичне забезпечення розслідування окремих видів злочинів: сучасний стан, міжнародний досвід та перспективи розвитку» (30 листопада 2010 р., м. Київ), «Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства України на сучасному етапі» (20 травня 2011 р., м. Київ).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації знайшли своє відображення в 11 наукових публікаціях, серед яких 4 одноосібні наукові статті, опубліковані у юридичних фахових виданнях, 6 тез доповідей у збірниках наукових праць за підсумками науково-практичних конференцій, 1 методичні рекомендації з

методики розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Структура дисертації. Структура дисертації визначається її метою, завданнями та предметом дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (208 найменувань, на 22 сторінках) та додатків на 24 сторінках. Загальний текст дисертації становить 220 сторінок, основний зміст – 174 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації, визначено ступінь її наукової розробленості та науково-теоретична основа, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначаються об'єкт, предмет, мета, завдання та методи дослідження; висвітлюється наукова новизна, емпірична база, методологічна основа і практичне значення отриманих результатів та форми їх апробації; кількість публікацій.

Розділ 1 «Криміналістична характеристика завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Генезис завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»* визначається, що вперше злочин, пов'язаний з завідомо неправдивим повідомленням, що може «возбудить общественную тревогу слуха о правительственном распоряжении, общественном бедствии или ином событии», згадувався в *«Уголовном уложении»* 1903 року. У КК УРСР 1922 року передбачалася відповідальність за поширення з контрреволюційною метою неправдивих чуток або неперевіраних відомостей, які могли посіяти паніку серед населення, викликати недовіру до влади або дискредитувати її. За часів Другої світової війни кримінальна відповідальність за розповсюдження неправдивих відомостей була встановлена Указом Президії Верховного Суду СРСР від 16 березня 1941 року *«Об ответственности за распространение ложных слухов, возбуждающих тревогу среди населения»*.

У КК УРСР 1960 року аналізований склад злочину взагалі був відсутній. Лише у 1993 році, у зв'язку зі значним розповсюдженням на території України завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення або пошкодження об'єктів власності, до КК України вперше було внесено даний злочин, відповідальність за який передбачалася у статті 206². У чинному КК України 2001 року цей склад злочину, визначений нині у статті 259, істотних змін у порівнянні з попереднім КК УРСР 1960 року, не зазнав.

Проаналізувавши кримінальне законодавство ряду зарубіжних держав (Білорусі, Іспанії, Латвії, Російської Федерації, Франції, Швеції та інших) у частині завідомо неправдивого повідомлення, дисертант вказує на спільні та відмінні положення у визначенні цього складу злочину та критично їх розглядає.

У підрозділі 1.2 *«Елементи криміналістичної характеристики завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»*, виходячи з усталеного визначення, висловлюється точка зору, що криміналістична характеристика завідомо неправдивого повідомлення про

загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності є результатом наукового аналізу та узагальнення емпіричних даних у вигляді систематизованого опису типових криміналістично значимих ознак, які надають можливість для ефективного виявлення, розкриття та розслідування цієї категорії кримінальних справ.

Дисертант підтримує точку зору П.Д. Біленчука про те, що у кожному виді (групі) або конкретному злочині структура криміналістичної характеристики може конкретизуватися і видозмінюватися. Тому, виходячи з аналізу теоретичних положень та слідчої практики, висловлюється точка зору, що структуру криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, складають наступні елементи: а) спосіб вчинення злочину, б) обстановка вчинення злочину, в) слідова картина, г) особа злочинця.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, за способом вчинення злочину диференціюється на вчинені без підготовки або з попередньою підготовкою.

Визначальне місце в структурі способу вчинення злочину займають дії злочинця з безпосереднього доведення адресатові інформації про акт, який нібито готується. При цьому виділяються два способи повідомлення: безпосередній і опосередкований. У першому випадку повідомлення передається усно, зокрема по телефону чи домофону або за допомогою інших засобів зв'язку, у другому – письмово, у тому числі через засоби масової інформації; через третіх осіб, а також через глобальні й локальні комп'ютерні мережі. Як показує вивчення кримінальних справ, у абсолютній більшості випадків (95,6 %) передача повідомлення здійснюється по телефону.

Одним з елементів способу вчинення злочину є його приховання. Зокрема, до способів приховання відносяться передача інформації з телефона-автомата, незаконне підключення до телефонних ліній, передача повідомлення на телефон, не обладнаний автоматичним визначником номера, зміна голосу при розмові, відтворення аудіозапису тощо. При направленні письмового повідомлення можна виділити такі способи приховання досліджуваного злочину як складання письмового тексту з букв і слів, вирізаних із друкованих видань; написання тексту друкованими літерами, лівою рукою, зі зміною почерку, конфігурації букв; відправлення виготовлених матеріалів по поштовому каналу з різних місць.

Обстановка вчинення злочину як елемент криміналістичної характеристики включає в себе, насамперед, місце та час вчинення злочину. Вона детермінує спосіб його вчинення, а результат її пізнання сприяє вирішенню завдань встановлення події злочину, винуватості підозрюваної особи. При аналізі обстановки вчинення досліджених злочинів звернено увагу на обставини, що обумовили поведінку злочинця при вчиненні злочину: місце акту, що нібито готується (об'єкт погрози), місце й час вчинення злочину; інші умови оточуючого середовища (доступ до засобів передачі повідомлення, розташування засобів передачі повідомлення щодо об'єкта погрози тощо), які у дисертації докладно розглядаються.

Механізм слідоутворення при завідомо неправдивому повідомленні про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, на

переконання дисертанта, має низку особливостей, які відповідно визначають типову слідову картину даної категорії злочинів. Підтримуючи точку зору Д.В. Тишина, дисертант зазначає, що найбільш змістовною є слідова картина на місці вчинення злочину - місці, звідки було зроблене повідомлення. Зокрема, у випадку передачі завідомо неправдивого повідомлення по телефону, як домінуючому способі, при огляді місця вчинення злочину можуть бути виявлені: 1) сліди рук - безпосередньо на трубці телефонного апарата, диску або кнопках номеронабирача, лицьовий і бічних поверхнях телефонного апарата, в інших місцях, на які особа, що дзвонила, могла при розмові опиратися відкритими частинами тіла (скло, рама в будці таксофона тощо). Вивчення кримінальних справ показало, що сліди рук були виявлені у 75 % випадків; 2) сліди слини - на слухавці (у тій частині корпусу, де розташований мікрофон); 3) сліди одягу чи рукавичок - у тих же місцях, де можуть бути виявлені сліди рук, якщо особа дзвонила, не знімаючи рукавичок або опиралася під час розмови плечем, коліном, ліктем на внутрішню поверхню будки телефона-автомата чи стіни, на якій висить апарат. При цьому, сліди одягу можуть виглядати як трасологічні відображення, а також бути у вигляді матеріалів та речовин - волокон, часток текстильних виробів; 4) сліди взуття - на підлозі будки або приміщення, де висить телефонний апарат, на поверхні асфальту, ґрунті навколо місця розташування телефону; 5) сліди-предмети (недопалки сигарет, сірники, випадково загублені предмети - рукавички, носові хустки, запальнички, записки з текстом попередньо підготовленого повідомлення тощо). Зазначені предмети можуть бути носіями одорологічних слідів, потожирових виділень людини, слідів рук, мікрооб'єктів тощо і підлягати подальшому дослідженню, у тому числі, шляхом призначення експертиз.

Залишення матеріально-фіксованих слідів є характерним також для письмового способу завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, а також при виготовленні й залишенні макету вибухового пристрою на об'єкті погрози. У цьому випадку на місці підготовки до вчинення злочину можуть бути виявлені різні сліди-предмети: письмові прилади, папір, матеріали, інструменти й устаткування, що використовувалися для виготовлення макета вибухового пристрою тощо. При цьому, можливою є наявність слідів злочинця і його одягу на даних предметах.

Певний науковий інтерес у практичному аспекті становить узагальнення даних про особу злочинця, насамперед її вік та стать. Саме ці дані значною мірою визначають фізичний стан і можливості особи, коло її потреб та інтересів, життєвих установок, прагнень і бажань, реакцію на різноманітні конфліктні ситуації, мотивацію злочинної поведінки тощо. Найбільш численну групу утворюють неповнолітні особи - 60,5 %, близько 40 % з них навчалися у середніх школах, серед них - 84 % осіб чоловічої статі. Такі особи характеризуються безвільністю, брехливістю, нестриманістю, схильністю до неосмислених вчинків та стороннього впливу. Нерідкісним явищем є вчинення аналізованого злочину у стані алкогольного сп'яніння.

Розділ 2 «Встановлення та доказування обставин завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Поняття та перелік обставин, що належать встановленню та доказуванню при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» розглядається співвідношення понять «предмет доказування», «обставини, що підлягають доказуванню» та «обставини, що підлягають встановленню». На думку дисертанта, перші два поняття є синонімами, їх зміст та перелік визначені у статтях 64 та 23 КПК України. Щодо обставин, що підлягають встановленню, вони виходять за межі предмета доказування, містять у собі криміналістично значимі елементи, індивідуалізуються у конкретних ситуаціях розслідування кримінальних справ. У загальному вигляді до таких обставин припустимо віднести: 1) місце, звідки було зроблене повідомлення (місце вчинення злочину); куди надійшло повідомлення (адресат повідомлення); відомості про акт, що нібито готується (об'єкт погрози); підготовка до вчинення злочину (якщо така здійснювалася); встановлення макету вибухового пристрою (якщо такий виготовлявся); затримання підозрюваної особи; 2) час: виникнення умислу на вчинення злочину; підготовки до вчинення злочину; спрямування (передача) повідомлення; отримання (виявлення) повідомлення адресатом; встановлення макету вибухового пристрою (якщо такий установлювався); затримання підозрюваної особи; 3) спосіб вчинення злочину: підготовчі дії, що здійснювалися до передачі повідомлення; спосіб доведення повідомлення та його дослівний зміст; супроводження повідомлення іншими діями особи; дії з приховання причетності особи до вчиненого злочину; 4) якщо виготовлявся предмет, що імітує вибуховий пристрій, встановлюються: зовнішні ознаки виготовленого предмета; матеріали й речовини (їх частини), з яких був виготовлений макет; коли, де, у кого були для цього придбані матеріали; за допомогою яких інструментів і технічних засобів виготовлявся макет; 5) умови вчинення злочину: які події передували виникненню умислу на вчинення злочину і його реалізацію; кого особа інформувала про задум вчинити злочин; у присутності кого здійснювалася підготовка до вчинення злочину й реалізовано злочинний задум; чи здійснювалися з боку інших осіб спроби перешкодити вчиненню злочину; 6) дані, що характеризують особу обвинуваченого: стать, вік, національність, віросповідання, родинний стан, наявність утриманців, місце роботи (навчання) та проживання; фізичне й психічне здоров'я особи, наявність у неї хворобливих пристрасей, непогашених і незнятих судимостей; 7) обставини, що характеризують суб'єктивну сторону злочинної поведінки особи: характеристика умислу, мети й мотивів вчинення злочину; усвідомлення винним завідомої неправдивості повідомлених відомостей у момент вчинення злочину; 8) наслідки вчиненого злочину: які матеріальні збитки і в якому розмірі заподіяні об'єкту загрози в результаті повідомлення та правоохоронним органам і іншим службам оперативного реагування в результаті проведення заходів щодо перевірки повідомлення; яка моральна шкода завдана громадянам у результаті вчинення злочину. Цей перелік обставин, що підлягають встановленню, не є вичерпним і може варіюватися залежно від конкретних обставин вчиненого злочину.

У підрозділі 2.2 «Особливості дослідчої перевірки та порушення кримінальної справи при виявленні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» акцентується увага на

необхідності при виявленні ознак зазначеного злочину одержання максимальної інформації про нього, у першу чергу, від особи, яка по телефону або у інший спосіб здійснює завідомо неправдиве повідомлення. У випадках встановлення номеру та місця знаходження телефону, звідки надійшло анонімне повідомлення, при проведенні оперативно-розшукових заходів та огляді місця події, поряд з документуванням даного факту, увага оперативних працівників повинна спрямовуватися на підозрілих осіб, які спостерігають за діями міліції. У таких випадках доцільно використовувати фото- і відеозйомку цих осіб з метою подальшого виявлення причетних до вчинення злочину.

При огляді встановленого телефону чи таксофону, з якого надійшло повідомлення, незалежно від того, затриманий правопорушник чи ні, вилученню підлягають як сліди пальців рук з телефонної трубки, самого апарату, так і мікрочастки на можливих місцях контакту підозрюваного з навколишніми предметами. Паралельно з оглядом місця події здійснюється опитування громадян, які працюють або мешкають поряд із місцем, де розташований таксофон чи інший телефонний апарат.

При неможливості встановлення номера абонента на телефонному вузлі зв'язку з'ясовуються місця розташування таксофонів поблизу об'єкта, щодо якого надійшло повідомлення про його знищення або пошкодження загально-небезпечним способом. Саме там, у першу чергу, відповідно до частини п'ятої статті 97 КПК України, із залученням додаткових сил і засобів проводяться оперативно-розшукові заходи серед осіб, які знаходяться чи знаходилися на об'єкті або поряд із ним, і які були зацікавлені у короткочасному зупиненні роботи установи тощо.

Розділ 3 «Організаційно-тактичні основи розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Слідчі ситуації, версії та планування розслідування з метою встановлення обставин завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності», насамперед, розглядаються питання типовості слідчих ситуацій у справах зазначеної категорії. На думку дисертанта, класифікувати їх можна залежно від: 1) встановлення особи підозрюваного (особа, яка зробила завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, невідома; ця особа встановлена і затримана; є інформація про цю особу, але місцезнаходження її невідоме); 2) встановлення місця передачі повідомлення (встановлене чи не встановлене); 3) способу передачі повідомлення (письмовий, усний чи через посередників, які або знають, або не знають зміст повідомлення); 4) об'єкта, безпосередньо впливаючи на який досягається бажаний злочинний результат (навчальні заклади, об'єкти органів державної влади, житлові будинки й приміщення, транспортні засоби та комунікації, об'єкти підвищеного рівня безпеки (АЕС, хімічні підприємства, греблі), змішані об'єкти (зокрема, комерційний об'єкт чи транспортний засіб, розташовані у громадському місці; потяг, що знаходиться на пероні вокзалу); 5) заявленого способу заподіяння шкоди (вибух, підпал, інший загально-небезпечний спосіб); 6) приналежності об'єкта (державна, колективна, приватна чи особиста власність) 7) суспільної значимості

об'єкта (міжнародне, національне, регіональне, місцеве чи особливе для людини значення); 8) особи, якій було зроблене повідомлення (приватна чи посадова особа, правоохоронні чи інші державні органи, засоби масової інформації тощо); 9) виявлення підозрілих предметів на об'єкті (такі предмети відсутні, виявлено підозрілий предмет випадкового походження або муляж вибухового пристрою).

Версії у справах про вчинення злочинів аналізованої категорії є похідними від визначених типових слідчих ситуацій і виступають зовнішнім виразом складної розумової діяльності слідчого, що матеріалізується у плані розслідування. Складність його підготовки на початковому етапі розслідування полягає у обмеженні обсягу наявних фактичних даних про подію злочину, а по мірі їх накопичення існує реальна можливість його уточнення і складання конкретного розгорнутого плану розслідування.

Підрозділ 3.2 «Особливості тактики проведення окремих слідчих дій і використання спеціальних знань при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» присвячений висвітленню специфіки проведення окремих слідчих дій. Звертається увага на необхідність проведення огляду самого об'єкта загрози знищення чи пошкодження, а також місця, звідки надійшло завідомо неправдиве повідомлення. Дана слідча дія може дозволити, по-перше, виявити, зафіксувати й використовувати в процесі розслідування залишені на місці події сліди; по-друге, ознайомитися з обстановкою вчинення злочину з метою висунування версій про можливі шляхи підходу й відходу злочинця; по-третє, розв'язати ряд оперативнотактичних завдань з виявлення свідків вчиненого злочину. До таких осіб можуть бути віднесені: 1) особа, яка отримала повідомлення про акт, що нібито готується; 2) очевидці, які безпосередньо сприймали зловмисника і його дії в момент передачі повідомлення; 3) працівники, мешканці об'єкта погрози вибуху, підпалу тощо; 4) родичі, знайомі підозрюваного й інші особи, яким стало відомо про його злочинну діяльність і наміри; 5) громадяни й працівники правоохоронних органів, які брали участь у затриманні підозрюваного; 6) співробітники підприємства зв'язку, які допомагали у встановленні телефону, з якого було передане повідомлення.

Для оптимізації й інтенсифікації процесу розслідування злочину, встановлених у справі свідків слід допитати негайно після порушення кримінальної справи. Це викликано необхідністю, по-перше, одержання потрібної інформації для пошуку злочинця по «гарячих слідах», а по-друге, фіксації відображених у пам'яті людини особливостей мови й голосу особи, яка дзвонила, і супутньої звукової обстановки, що згодом можуть бути забуті свідком.

Джерелами інформації про особу, яка зробила завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, завдяки яким можливі її встановлення і розшук, можуть бути: 1) сліди й інші матеріальні носії інформації, що відображають ознаки особи, яка розшукується; 2) показання очевидців вчиненого злочину, співучасників та інших осіб, які мають відомості про ознаки особи, яка розшукується; 3) обстановка місця події й прилегла до неї територія.

Тактика допиту затриманого підозрюваного визначається, виходячи із ситуації, що склалася. При цьому, негайний допит підозрюваного у випадку затримання його за «гарячими слідами» має свої переваги й недоліки. Затримана безпосередньо після вчинення злочину, особа звичайно не встигає детально розробити лінію своєї поведінки на допиті й тактику протидії розслідуванню. Натомість, слідчий в умовах розслідування злочину за «гарячими слідами» володіє обмеженим обсягом фактичних даних, не завжди має можливість ретельно підготуватися до допиту, що ускладнює проведення цієї слідчої дії.

Допит обвинуваченого проводиться з використанням сукупності тактичних прийомів, розроблених і рекомендованих у дисертації, з урахуванням конкретних слідчих ситуацій. Зокрема, враховуються обставини за яких особа може бути схильною давати правдиві свідчення, певною мірою заперечувати свою причетність до вчиненого злочину чи налаштованою не давати правдивих показань і заперечувати встановлені й доведені обставини справи.

У справах про завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності виникає необхідність проведення пред'явлення для впізнання. Його об'єктами є голос особи, у тому числі зафіксований на звукозаписуючий пристрій. У першому випадку вказана слідча дія проводиться за загальними правилами, встановленими процесуальною формою, з урахуванням специфіки – поза візуальним спостереженням того, кого впізнають. Така процедура її проведення передбачається не як захід забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, а як захід одержання достовірних доказів при пред'явленні особи для впізнання саме за голосом, а не за зовнішніми ознаками. Натомість, при пред'явленні для впізнання за фонограмою важливо запропонувати для прослуховування три фонограми, зафіксовані голоси на яких не мали б різких відмінностей у тембрі та інших особливостях голосу людини з метою подальшого призначення фоноскопичної експертизи.

У підрозділі 3.3 *«Профілактична діяльність слідчого при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»* з метою запобігання цих злочинів та своєчасного їх розкриття органами внутрішніх справ надаються рекомендації заходів та способів їх попередження. Зокрема, створити регіональні фоноскопичні лабораторії; в органах внутрішніх справ, поновити картотечний облік осіб, які притягувались до відповідальності за визначені правопорушення, та неповнолітніх, схильних до таких вчинків; підрозділам кримінальної міліції у справах неповнолітніх та дільничним інспекторам міліції проводити у навчальних закладах профілактично-роз'яснювальну роботу про кримінальну відповідальність за вчинення таких видів злочинів; постійно проводити заняття з особовим складом транспортної міліції щодо їх дій при надходженні сигналу про загрозу вибуху з визначенням порядку евакуації та перевірки приміщень потягів, літаків на наявність вибухових або підозрілих предметів; посилити взаємодію та постійний обмін оперативною інформацією між органами внутрішніх справ та територіальними органами Служби безпеки, прокуратури, підрозділів Міністерства надзвичайних ситуацій України тощо.

При розслідуванні кримінальних справ слідчий зобов'язаний виявити обставини, що сприяють вчиненню злочину і вжити заходів до їх усунення. Процес

виявлення таких обставин повинен носити характер процесуального доказування, оскільки ці обставини віднесені законодавцем до предмета доказування.

Тобто по кожній кримінальній справі потрібно не лише скласти подання в порядку статті 23¹ КПК України, а й встановлювати причини економічного, соціального, політичного, культурно-виховного, правового, організаційного, оперативного характеру.

Все це надасть можливість не лише вдосконалити окрему криміналістичну методику розслідування та попередження даного виду злочину, а й прийняти на державному рівні ефективну програму боротьби зі злочинами, пов'язаними з посяганням на громадську безпеку.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що полягає у дослідженні теоретичних основ методики розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та розробці практичних рекомендацій, спрямованих на подальше удосконалення практики розслідування цієї категорії злочинів.

До основних результатів такого дослідження відносяться наступні положення:

1. Окремі види правопорушень, пов'язані з поширенням неправдивої інформації, що посягали на громадську безпеку, характеризуються відносно невеликим генезисом свого становлення - відповідальність за їх вчинення визначалася лише з початку ХХ століття. Як самостійний злочин, завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності вперше передбачався лише у КК України 1960 року, коли у 1993 році цей Кодекс було доповнено статтею 206².

2. Криміналістична характеристика зазначених злочинів має ряд особливостей, що дозволяють виділити їх в самостійну групу для розробки окремої криміналістичної методики розслідування. Зокрема, за способом вчинення завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності можна диференціювати залежно від дій спрямованих на його підготовку; місця надходження повідомлення (місто чи сільська місцевість), його способу (письмові чи усні повідомлення, зроблені зі стаціонарних чи мобільних телефонів, безпосередні чи опосередковані); від осіб, які перебувають в районі розташування того об'єкта, про загрозу якому повідомляється, або на самому об'єкті; від часу та мети завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці.

Типова обстановка вчинення злочину визначається як система взаємодіючих між собою до і після вчинення злочину об'єктів, явищ і процесів, що характеризують місце, час, речові, природно-кліматичні, виробничі, побутові, умови навколишнього середовища та інші фактори об'єктивної реальності, що визначають можливість, умови, обставини вчиненого злочину.

Слідова картина характеризується наявністю матеріальних та ідеальних відображень. При письмовому чи усному повідомленні по телефону матеріальними слідами є саме повідомлення, зафіксоване на папері або звукозаписуючому

пристрої, телефонні апарати, виявлені на них сліди. Усне повідомлення як залишений слід злочину, знаходить своє відображення також у ідеальній формі – у свідомості людини.

До матеріальної слідової картини відносяться також складові компоненти виготовлення, і сам факт виявлення макета вибухового пристрою на об'єкті погрози. У цьому випадку носіями криміналістично значимої інформації виступають як сам макет, так і наявні на ньому матеріальні сліди.

Особа злочинця характеризується безвільністю, нестриманістю, схильністю до необдуманих вчинків. 47% таких злочинів, як показало вивчення нами матеріалів кримінальних справ, вчинюється чоловіками, серед яких 29% осіб шкільного віку. Нерідкісним явищем (17%) є вчинення цих злочинів у стані алкогольного сп'яніння.

3. У ході розслідування даного злочину підлягають встановленню та доказуванню: завідома неправдивість повідомлення, його сутність – повідомлення зроблене про дії, що готуються: вибух, підпал, інші дії; ці дії можуть створити небезпеку загибелі людей, значного майнового збитку, настання інших суспільно-небезпечних наслідків; усвідомлення реальності небезпеки особами, яким загрожує небезпека життю, здоров'ю, майну або іншим правам людини й громадянина, або особами відповідальними за життя й здоров'я людей, охорону матеріальних і інших загальноновизначених цінностей. Зі змісту повідомлення повинно бути зрозуміло, що передбачається вчинення певних навмисних дій, що створюють підвищену суспільну небезпеку.

4. Своєчасне порушення кримінальної справи при завідомо неправдивому повідомленні про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, залежить від належного реагування на подібні факти всіма членами слідчо-оперативної групи. Кожен з них відповідно до своєї компетенції здійснює заходи по встановленню місця надходження повідомлення і особи, яка його зробила, проведенню слідчих, процесуальних і непроцесуальних дій, спрямованих на фіксацію ознак злочину та визначення розмірів завданих ним збитків.

5. Типові слідчі ситуації на початковому етапі розслідування зазначених злочинів та похідні від них версії класифікуються за різними підставами, залежно від встановлення: 1) особи підозрюваного (особа невідома, вона встановлена і затримана, є інформація про цю особу, але місце її перебування невідоме); 2) місця передачі повідомлення (встановлене чи ні); 3) способу передачі повідомлення (письмовий, усний, із залученням посередників); 4) об'єкта як частини реально існуючої дійсності, безпосередньо впливаючи на яку певним чином, злочинцем досягається бажаний результат (громадські об'єкти, об'єкти державної влади, транспортні засоби та комунікації, житлові чи виробничі приміщення, культові споруди, пам'ятники культури, особливо небезпечні об'єкти, змішані об'єкти); 5) заявленого способу заподіяння шкоди (вибух, підпал, інший загально-небезпечний спосіб); 6) приналежності об'єкта (державна, колективна, приватна чи особиста власність), 7) суспільної значимості об'єкта (міжнародне, національне, регіональне, місцеве чи особисте значення); 8) місця або особи, якій було зроблене повідомлення (приватна чи посадова особа, конкретна установа (підприємство), правоохоронні органи, інші державні органи, засоби масової інформації тощо); 9) виявлення підозрілих предметів на об'єкті (не виявлено, виявлено підозрілий

предмет випадкового походження або муляж вибухового пристрою). Дослідження кожної типової слідчої ситуації у сукупності, а також їх окремих напрямів надає можливість на початковому етапі розслідування висунути конкретні версії стосовно підозрюваної особи, мети і мотивів вчинення злочину та інших обставин, що підлягають встановленню та доказуванню, планувати слідчі дії і оперативно-розшукові заходи з метою формування доказів та їх перевірки.

6. Обставини, що підлягають доказуванню, визначаються і доводяться, насамперед, при проведенні слідчих дій як основних засобів доказування у кримінальному судочинстві України. До невідкладних слідчих дій, у першу чергу, відноситься слідчий огляд, об'єктами якого є місце, що було об'єктом загрози знищення чи пошкодження, а також місце, звідки надійшло завідомо неправдиве повідомлення. Огляд цих місць надає можливість виявити і зафіксувати матеріальні сліди, причинно пов'язані з подією злочину (макети вибухових пристроїв, телефонні апарати, письмові прилади тощо). При допитах потерпілих та свідків отримуються дані щодо події злочину, встановлення прикмет злочинця та інших важливих обставин справи, що враховуються при обранні тактики розслідування. Тактичні особливості допиту підозрюваного та обвинуваченого при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності залежать від конкретної слідчої ситуації у справі та сукупності доказів, зібраних на час проведення цих слідчих дій. При цьому встановлюються умисел, мета завідомо неправдивого повідомлення, спосіб, місце та час його передачі, дії, спрямовані на приховання злочину.

Типовою слідчою дією при розслідуванні завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності є пред'явлення для впізнання особи за голосом чи мовою, коли таке повідомлення зроблене по телефону, обладнаному звукозаписуючою апаратурою. Зазначений вид пред'явлення для впізнання за голосом, у тому числі зафіксованому на фонограму, здійснюється у числі не менше трьох об'єктів, які, відповідно до загальної норми частини другої статті 174 КПК України не повинні мати різких відмінностей між собою, з метою подальшого призначення фоноскопичної експертизи.

7. До загально-соціальних заходів попередження завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності відносяться виявлення причин економічного, соціального, політичного, культурно-виховного, правового, організаційного, оперативного характеру, встановлення яких надає можливість вплинути на зменшення вчинення в Україні зазначених категорій злочинів та удосконалювати криміналістичні рекомендації щодо їх розслідування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Лога В. М. Типова особа суб'єкта завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Європейські перспективи. – 2011. – №4. – Ч.3 – С. 178-181.

2. Лога В. М. Способи завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження типових об'єктів власності / В. М. Лога // Юридична наука. – 2011. – № 3. – С. 178-184.

3. Лога В. М. Типова обстановка вчинення злочинів як елемент криміналістичної характеристики завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Митна справа. – 2011. – № 2. – Ч. 2. – С. 300-305.

4. Лога В. М. Типові слідчі ситуації, версії та планування розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Митна справа. – 2012. – № 2. – С. 166-168.

5. Лога В. М. Організаційно-тактичні основи розслідування неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Методичні рекомендації. - К.: Національна академія внутрішніх справ, 2011. – 42 с.

6. Лога В. М. Тактика допиту підозрюваних при розслідуванні неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Правове і криміналістичне забезпечення розслідування окремих видів злочинів : сучасний стан, міжнародний досвід та перспективи розвитку : Тези наукових доповідей та повідомлень круглого столу (м. Київ, 30 листопада 2010 року). – К.: ННПСК НАВС, 2010. – С. 108-111.

7. Лога В. М. Огляд місця події при розслідуванні неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Тези наукових доповідей та повідомлень круглого столу «Особливості взаємодії експертної служби МВС України». – К., 2010. - С. 89-94.

8. Лога В. М. Поняття та система обставин, які належить встановлюванню та доказуванню при розслідуванні завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Матеріали круглого столу «Проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства України на сучасному етапі». – К., 2010. – С. 206-207.

9. Лога В. М. Встановлення та доказування обставин завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юридичної науки 2010». – К., 2010. - Ч. 11. – С. 39-43.

10. Лога В. М. Організаційно-тактичні основи розслідування завідомо неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності та професійної підготовки працівників правоохоронних органів». – м. Івано-Франківськ, 2011. – Ч. II. – С. 206-207.

11. Лога В. М. Проведення фонових експертиз при розслідуванні неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності / В. М. Лога // Збірник матеріалів науково-

практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування окремих видів злочинів». – К., 2011. – С. 127-130.

АНОТАЦІЯ

Лога В. М. Розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2012.

Дисертація присвячена дослідженню особливостей розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності та напрямам його удосконалення. У роботі надається криміналістична характеристика цього злочину, звертається увага на диференціацію окремих елементів криміналістичної характеристики залежно від підготовки вчинення цього злочину, місця надходження повідомлення, його способу, часу та мети завідомо неправдивого повідомлення про загрозу громадській безпеці. На основі аналізу спеціальної літератури та діяльності з розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності визначаються обставини, що підлягають встановленню і доказуванню та впливають на своєчасність вирішення питання про порушення кримінальної справи.

У залежності від наявності інформації про злочин та особу, яка його вчинила, визначено та розкрито сутність типових слідчих ситуацій у справах зазначеної категорії злочинів, запропоновано алгоритми дій слідчого для їх вирішення. Розглянуто актуальні питання та визначено у розроблених дисертантом методичних рекомендаціях систему тактичних прийомів проведення окремих слідчих дій при розслідуванні вказаних злочинів.

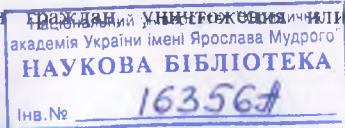
Ключові слова: досудове слідство, завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, криміналістична характеристика, спосіб вчинення та приховання злочину, особа злочинця, слідова картина, обстановка вчинення злочину, типові слідчі ситуації розслідування, висунення слідчих версій та планування, слідчі дії.

АННОТАЦІЯ

Лога В. Н. Расследование заведомо неправдивого сообщения об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Открытый международный университет развития человека «Украина», Киев, 2012.

Диссертация посвящена исследованию особенностей расследования заведомо неправдивого сообщения об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности.



повреждения объектов собственности и путей его усовершенствования. В работе исследован исторический аспект становления указанного преступления, которое впервые было предусмотрено в УК УССР 1960 года. В действующей редакции статьи 259 УК Украины 2001 года данный состав преступления остался без изменений.

Акцентируется внимание на важности определения элементов криминалистической характеристики данного вида преступлений, к которым диссертант относит способ и типичную обстановку совершения преступления, следовую картину и личность преступника. Каждый из этих элементов анализируется применительно к специфике расследования заведомо неправдивого сообщения об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. В частности, предлагается дифференцировать способ совершения преступления в зависимости от уровня подготовки к его совершению, места получения сообщения, лиц, находящихся в районе расположения объекта, от времени и цели неправдивых сообщений об угрозе общественной безопасности. Соответственно, типичная обстановка совершения преступления рассматривается как система взаимодействующих между собой объектов, явлений и процессов, исследование которых позволяет определить возможность, условия, обстоятельства совершаемого преступления. Следовая картина характеризуется наличием материальных (сообщение, зафиксированное на бумаге или звукозаписывающем устройстве, телефонные аппараты и выявленные на них следы, макеты взрывчатых приспособлений на объектах угрозы и т.п.), а также идеальных (обстоятельства подготовки, совершения и сокрытия преступления, отображенные в сознании людей – свидетелей, потерпевших, подозреваемых) отображений. Заведомо неправдивые сообщения об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности в большинстве случаев совершаются мужчинами, нередко в состоянии алкогольного опьянения, значительное число которых не достигли возраста уголовной ответственности.

В диссертации рассматриваются обстоятельства, подлежащие установлению и доказыванию: заведомая неправдивость сообщения о готовящихся действиях (взрыв, поджог, иные действия, которые могут создать опасность гибели людей, причинения значительного материального ущерба, других общественно опасных последствий); осознание реальной опасности лицами, жизни, здоровью, имуществу которых угрожает опасность или лицами, ответственными за жизнь и здоровье людей, охрану материальных и других общепризнанных ценностей.

В зависимости от наличия информации о преступлении и лица, которое его совершило, определено и раскрыто сущность типичных следственных ситуаций по делам о заведомо неправдивых сообщениях об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности. Предложено рассматривать типичные следственные ситуации в зависимости от установления личности подозреваемого, места либо способа передачи заведомо неправдивого сообщения, объекта угрозы, его принадлежности и общественной значимости, заявленного способа нанесения ущерба, лица, которому сделано сообщение, выявления на объекте подозрительных предметов. Разработана комплексная система следственных версий, сформированных по разным направлениям, пути проверки

которых могут быть учтены при составлении плана расследования заведомо неправдивого сообщения об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности.

Особое внимание уделяется необходимости и целесообразности проведения отдельных следственных действий по уголовным делам указанного вида. Помимо осмотра места происшествия, которым являются место, откуда было сообщение об угрозе, а также непосредственный объект угрозы, к первоначальным и неотложным следственным действиям диссертант относит допрос потерпевших и свидетелей с целью получения данных, относящихся к событию преступления, установлению примет преступника и других важных обстоятельств; допрос подозреваемых на первоначальном этапе расследования создаст возможность провести комплекс следственных действий с целью собирания доказательств их причастности к совершению преступления с учетом иных имеющихся в деле доказательств; тактические особенности допроса обвиняемого зависят от конкретной следственной ситуации и ее определения как конфликтной или бесконфликтной.

По результатам проведенного исследования подготовлены методические рекомендации для следователей по вопросам методики расследования заведомо неправдивого сообщения об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности.

Ключевые слова: досудебное следствие, заведомо неправдивое сообщение об угрозе безопасности граждан, уничтожения или повреждения объектов собственности, криминалистическая характеристика, способ совершения и сокрытия преступления, следовая картина, обстановка совершения преступления, типичные следственные ситуации расследования, выдвижения следственных версий и планирование, следственные действия.

SUMMARY

Loga V. M. Investigation of false reports of threats to citizens, destruction or damage of property. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences, on specialty 12.00.09 - criminal process and criminalistics, judicial examination, operatively-search activity. - The opened international university of development of man «Ukraine», Kyiv, 2012.

The thesis is devoted to research of bases of methods of investigation false reports about threat of citizens' safety, destruction or damage of properties and directions of its improvement. In work it is given characteristic of this type of crime, foreseen in the article 259 of the Criminal Code of Ukraine, it is paid attention to the differentiation of certain elements of criminological characteristics depending on the preparation of the commission of the crime, place of receipt of the message, its method, time and purpose of false reports of a threat to public safety. Based on the analysis of special literature and practice of investigation of false reports of threat to citizens' safety, destruction or damage of properties are determined circumstances, that subject to establishment and proof, factors, affecting on the timeliness of decision of the question about defection of a criminal case. Depending on the availability of information about a crime and the person who committed it, was defined and revealed the essence of typical situations in case for that category of crimes, were suggested algorithms of investigator's actions for their solution. In developed

by a candidate for a degree methodical recommendations were considered current issues and was defined the system of methodological recommendations of realization of specific investigative actions in investigating these crimes.

Keywords: false messages about threat of citizens' safety, destruction or damage of properties, elements of criminological characteristics, typical investigative situations of investigation, presenting investigative versions and planning, investigative actions.

Підписано до друку 18.05.2012 р. Формат 60х90/16
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9
Тираж 100. Зам. 38

«Видавництво "Науковий світ"»
Свідотство ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 17, оф. 414.
200-87-13. 200-87-15, 050-525-88-77
